KASBIY MENTALITETDA BARQARORLIK, TASHABBUSKORLIK HAMDA TAVAKKALCHILIK NISBATI

СООТНОШЕНИЕ УСТОЙЧИВОСТИ, ИНИЦИАТИВНОСТИ И РИСКА В ПРОФЕССИОНАЛЬНОМ МЕНТАЛИТЕТЕ

RATIO OF STABILITY, INITIATIVE, AND RISK IN PROFESSIONAL MENTALITY

Ermatov Doniyor Saitkulovich, *Farg'ona davlat universiteti, mustaqil izlanuvchisi,*
Orcid: 0009-0008-3853-5250

Annotatsiya. Maqolada tanlangan mentalitet muammosi ijtimoiy-falsafiy jihatdan tahlil qilinadi. Maqsad mental, amaliy va institutsional bog'lanishlarni konseptual aniqlash. Metodlar: dialektik, ijtimoiy-ontologik, aksiologik, germenevtik va qiyosiy tahlil. Natijada mental barqarorlik va transformatsiya mexanizmlari tizimlashtirildi.

Kalit so'zlar: kasbiy mentalitet, barqarorlik, tashabbuskorlik, tavakkalchilik, proaktivlik, kasbiy identiklik, innovatsiya

Аннотация. В статье избранная проблема менталитета исследуется в социально-философском аспекте. Цель концептуально раскрыть связи ментальных, практических и институциональных факторов. Методы: диалектический, социально-онтологический, аксиологический и герменевтический анализ. Предложена многомерная модель, систематизирующая механизмы устойчивости и трансформации.

Ключевые слова: профессиональный менталитет, устойчивость, инициативность, риск, проактивность, профессиональная идентичность, инновация

Abstract. The article examines the selected problem of mentality from a socio-philosophical perspective. The aim is to clarify links among mental, practical, and institutional factors conceptually. Methods include dialectical, social-ontological,

axiological, hermeneutic, and comparative analysis. A multidimensional model is proposed to systematize mechanisms of stability and transformation.

Keywords: professional mentality, stability, initiative, risk-taking, proactivity, professional identity, innovation

Kirish

Mentalitet zamonaviy ijtimoiy falsafada shaxs va jamiyat o‘rtasidagi vositachilikni, tarixiy xotiraning kundalik xulqqa aylanishini hamda qadriyatlarning institutsional muhitda qanday barqarorlashishini tushuntiruvchi murakkab kategoriya hisoblanadi. Mazkur maqolada kasbiy mentalitetda barqarorlik, tashabbuskorlik va tavakkalchilikning dialektik nisbati markaziy muammo sifatida qo‘yildi. Uning dolzarbligi shundaki, kasbiy barqarorlik ko‘pincha xavfdan qochish, tashabbuskorlik esa barqaror qoidalarni buzish bilan tenglashtiriladi, holbuki zamonaviy kasbiy faoliyat ishonchlilik bilan yangilikni boshqariladigan risk orqali birlashtirishni talab qiladi.

Mahalliy ilmiy adabiyotlar O‘zbekiston va o‘zbek madaniy kontekstida mentalitet, identiklik, qadriyat va ijtimoiylashuvning muhim jihatlarini ochib beradi [1, p. 127–134; 2, p. 378–380]. Ushbu ishlar maqolada empirik natija sifatida ko‘chirilmaydi; ular kontekstni, tushuncha qo‘llanishini va tadqiqot savolini aniqlashtiruvchi nazariy manba vazifasini bajaradi.

Rus tilidagi tadqiqotlar mentalitet, avlodlararo transmissiya, institut va professional identiklikning turli qirralarini konseptual va empirik jihatdan boyitadi [3, p. 302–315; 4, p. 372–384]. Ularning qiyosiy qiymati mental shakllarni milliy xarakterga tenglashtirmasdan, ijtimoiy muhit va tarixiy o‘zgarish bilan bog‘lash imkonini berishidadir.

Ingliz tilidagi va boshqa xorijiy adabiyotlarda amaliyot, madaniy transmissiya, avtonomiya, ma’no, institut va risk kabi kategoriyalar mentalitet bilan kesishuvchi tarzda yoritiladi [5, p. 311–324; 6, p. 403–419; 7, p. 432–455; 8, p. 1287–1290]. Turli ilmiy

maktablarni qiyoslash mentalitetni faqat bitta nazariy paradigma ichida izohlash xavfini kamaytiradi.

Tadqiqotning nazariy bo‘shlig‘i shundan iboratki, professional mentalitet, proaktivlik va tadbirkorlik tavakkali bo‘yicha alohida tadqiqotlar mavjud, biroq barqarorlikni passivlikka, riskni esa jasoratga tenglashtirmaydigan integrativ falsafiy mezon zarur. Shundan kelib chiqib, maqolaning maqsadi kasbiy mentalitetda barqarorlikni normativ tayanch, tashabbuskorlikni agentlik, tavakkalchilikni esa axborot va javobgarlik bilan chegaralangan innovatsion harakat sifatida asoslash.

Tadqiqot muammosi, maqsadi va nazariy asoslari

Tadqiqot obyekti kasbiy faoliyatdagi qaror, tashabbus va xavfga munosabat. Tadqiqot predmeti kasbiy identiklik, proaktiv xulq, mas’uliyat va riskni qabul qilish mezonlarining aloqasi. Asosiy savol quyidagicha qo‘yildi: mental mazmun qaysi vositalar orqali ijtimoiy reallikka aylanadi, qaysi sharoitda barqaror qoladi va qanday mexanizm orqali qayta talqin qilinadi?

Nazariy yondashuv mentalitetni individual psixikaning yopiq xususiyati deb emas, ijtimoiy amaliyotda obyektivlashadigan va keyinchalik yangi avlod hamda subyektlar tomonidan qayta ichkilashtiriladigan ma’no tartibi deb qaraydi. Shu sababli kasbiy barqarorlik, tashabbuskorlik va me’yorlangan tavakkalchilik bir-biridan mustaqil indikatorlar emas, o‘zaro vositalangan qatlamlar sifatida tahlil qilindi.

Ijtimoiy-ontologik yondashuv “mental fakt”ning mavjudlik usulini aniqlashga xizmat qiladi: u faqat odamlar ongida emas, til, odat, institut, obyekt, ritual va o‘zaro kutilmalarda ham namoyon bo‘ladi. Aksiologik tahlil esa qaysi qadriyat va maqsadlar ushbu amaliyotlarni maqbul yoki nomaqbul qilib ko‘rsatishini ajratadi.

Germenevtik yondashuv mental mazmunning har bir tarixiy vaziyatda qayta izohlanishini, dialektik metod esa barqarorlik va o‘zgarish o‘rtasidagi taranglikni tushuntiradi. Shu asosda “professional tayanch, tashabbus, hisoblangan risk, refleksiv o‘rganish” modeli konseptual konstruksiya sifatida taklif etildi.

Ilmiy yangilik uch yo‘nalishda ifodalanadi: birinchidan, kasbiy barqarorlik statiklik emas, professional tayanchni o‘zgarish sharoitida saqlash va qayta qurish qobiliyati sifatida talqin qilindi; ikkinchidan, tashabbuskorlik agentlik bilan, tavakkalchilik esa axborot, javobgarlik va qayta tiklanish imkoniyati bilan normativ chegaralandi; uchinchidan, kasbiy mentalitet uchun “tayanch, tashabbus, hisoblangan risk, refleksiv o‘rganish” integrativ sikli ishlab chiqildi.

Materiallar va metodlar

Dialektik metod barqarorlik va yangilanish, individ va jamoa, formal va norasmiy norma, xavfsizlik va risk kabi qarama-qarshi ko‘rinadigan qutblarning o‘zaro shartlanganligini ochish uchun ishlatildi. Qarama-qarshilik yo‘q qilinishi kerak bo‘lgan xato sifatida emas, mental tizim o‘zgarishining ichki manbai sifatida talqin qilindi.

Ijtimoiy-ontologik tahlil mental fenomenning qayerda va qanday mavjud bo‘lishini ajratishga qaratildi. Mentalitet ongda, matnda, institutda, odatda va munosabatda turli darajada obyektivlashishi sababli, birorta ko‘rsatkich uning to‘liq ekvivalenti deb olinmadi. Aksiologik tahlil qadriyatlar iyerarxiyasi va “yaxshi hayot”, “munosib xulq”, “burch”, “muvaffaqiyat” kabi baholash kategoriyalarini tahlil qildi.

Germenevtik metod meros qilingan mazmunning yangi tarixiy va avlodiy kontekstda qayta talqin qilinishini o‘rganish uchun qo‘llandi. Qiyosiy usul turli ilmiy maktablardagi tushuncha va empirik xulosalarni bir xil analitik savollar asosida solishtirishga imkon berdi. Konseptual tahlil terminlar o‘rtasidagi yashirin sinonimiya va kategorik chalkashliklarni kamaytirishga xizmat qildi.

Maqola yangi so‘rovnoma, eksperiment yoki statistik ma’lumot ishlab chiqarmaydi. Shuning uchun “natijalar” bo‘limidagi xulosalar empirik universal qonuniyatlar emas, tanlangan ilmiy adabiyotlar va falsafiy argumentlar asosida qurilgan nazariy natijalardir. Bunday chegaralash tekshiriluvchanlikni saqlaydi va keyingi empirik tadqiqot uchun aniq gipotezalar yaratadi.

Natijalar

Kasbiy barqarorlik o‘zgarishga qarshilik emas, o‘zgarish sharoitida ham professional standart, mas’uliyat va identiklikni saqlab qolish qobiliyatidir. Ijtimoiy-ontologik nuqtai nazardan bu holat kasbiy barqarorlik, tashabbuskorlik va me’yorlangan tavakkalchilikni alohida substansiyalar emas, kundalik faoliyatda bir-birini ishlab chiqaradigan munosabatlar sifatida ko‘rishni talab qiladi. Mentalitet shu munosabatlarning ong, baholash va odat darajasida mustahkamlangan konfiguratsiyasidir. Shuning uchun uning tahlili faqat deklarativ qarashlarni emas, amaliy tanlovlar va takrorlanuvchi xatti-harakatlarni ham qamrab olishi lozim. [1, p. 127–134]

Tashabbuskorlik vazifani ko‘rsatmasiz bajarishdan ko‘ra kengroq bo‘lib, muammoni oldindan ko‘rish, imkoniyatni aniqlash va natija uchun javobgarlik olishni anglatadi. Dialektik yondashuv kasbiy barqarorlikning kuchayishi har doim tashabbuskorlikni susaytiradi degan sodda qarama-qarshilikni rad etadi. Muayyan tarixiy sharoitda ular bir-birini qo‘llab-quvvatlashi, boshqa vaziyatda esa taranglik hosil qilishi mumkin. Falsafiy vazifa ushbu taranglikning manbasini, chegarasini va qayta talqin mexanizmini aniqlashdan iborat. [2, p. 378–380]

Tavakkalchilikning professional qiymati xavfning kattaligida emas, qarorning axborotga tayanganligi, alternativalar baholangani va zarar chegaralangani bilan belgilanadi. Aksiologik jihatdan mental strukturalar faqat meros qilib olinadigan qadriyatlar to‘plami emas; ular nimani maqbul, foydali, munosib yoki xavfli deb baholash uchun ishlatiladigan mezonlarni ham beradi. Shu bois tashabbuskorlikning mazmuni tarixiy xotira bilan cheklanmay, yangi tajriba va refleksiv tanlov ta’sirida qayta tashkil topadi. [3, p. 302–315]

Barqarorlikni mutlaqlashtirish innovatsion inertsiya tug‘dirishi, tavakkalni romantizatsiya qilish esa beparvolik va resurs isrofini oqlashi mumkin. Kundalik amaliyotlar nazariy qarashlarning oddiy natijasi emas, balki mentalitetni qayta ishlab

chiqaruvchi faol mexanizmdir. Takrorlanadigan odat, til formulasi, kasbiy norma yoki oilaviy ritual muayyan qiymatni "tabiiy" deb qabul qilishga yordam beradi. Bunday tabiiylashtirishni ochish mentalitetning yashirin ijtimoiy ontologiyasini ko'rsatadi. [4, p. 372–384]

Kasbiy mentalitet qaysi xato "o'rganish imkoniyati", qaysi biri "mas'uliyatsizlik" deb baholanishini belgilovchi yashirin normativ kodlarni o'z ichiga oladi. Institutsional tahlil formal qoida bilan real xulq o'rtasidagi masofaga e'tibor qaratadi. Agar yangi qoida mavjud me'yorlangan tavakkalchilik bilan mazmunli bog'lanmasa, u tashqi majburiyat sifatida qolishi mumkin; aksincha, norasmiy me'yorlar o'zgarishni mutlaqo rad etsa, institutsional yangilanishning ijtimoiy bazasi torayadi. [5, p. 311–324]

1-jadval

"professional tayanch, tashabbus, hisoblangan risk, refleksiv o'rganish" modelining tahliliy tuzilishi

O'lchov	Falsafiy mazmun	Tahliliy mezon	Ijtimoiy ko'rinish
Barqarorlik	Kasbiy standart va identiklikning ishonchli tayanchi	Izchillik va malaka	Etika, standart, kompetensiya
Tashabbuskorlik	Muammoni kutmasdan aniqlash va harakat boshlash	Agentlik va mas'uliyat	Taklif, loyiha, tajriba
Tavakkalchilik	Noaniqlik sharoitida resurs va reputatsiyani xavf ostiga qo'yish	Hisoblangan va mutanosib risk	Pilot, innovatsiya, tadbirkorlik
Refleksiv o'rganish	Natijadan bilim chiqarib keyingi qarorni tuzatish	Xatoni yashirmaslik	Tahlil, fikr-mulohaza, qayta dizayn

Proaktiv shaxsiyat va tashabbuskor xulq muhim, biroq u tashkilotning psixologik xavfsizligi, vakolat va rag'bat tizimi bilan qo'llab-quvvatlanmasa, barqaror kasbiy normaga aylanmaydi. Natijada mentalitetni barqaror "milliy xarakter" deb muzlatib

qo‘yish ham, uni tezkor modernizatsiya ta’sirida yo‘qolib ketadigan hodisa deb tasavvur qilish ham yetarli emas. U barqarorlik va o‘zgarish, meros va interpretatsiya, individual agentlik va jamoaviy kutishlar o‘rtasidagi dinamik muvozanatdir. [6, p. 403–419]

Tadbirkorlik va innovatsion faoliyatdagi risk ijtimoiy kontekstga bog‘liq: hamkasb fikri, hokimiyat masofasi va muvaffaqiyatsizlik stigmasi qaror jasoratiga sezilarli ta’sir qiladi. Ijtimoiy-ontologik nuqtai nazardan bu holat kasbiy barqarorlik, tashabbuskorlik va me’yorlangan tavakkalchilikni alohida substansiyalar emas, kundalik faoliyatda bir-birini ishlab chiqaradigan munosabatlar sifatida ko‘rishni talab qiladi. Mentalitet shu munosabatlarning ong, baholash va odat darajasida mustahkamlangan konfiguratsiyasidir. Shuning uchun uning tahlili faqat deklarativ qarashlarni emas, amaliy tanlovlar va takrorlanuvchi xatti-harakatlarni ham qamrab olishi lozim. [7, p. 432–455]

Kasbiy kompetentlik riskni nolga tushirish emas, noma’lum omillarni aniqlash, ehtimoliy oqibatlarni taqqoslash va qayta tiklanish imkoniyatini saqlash qobiliyatini ham qamrab oladi. Dialektik yondashuv kasbiy barqarorlikning kuchayishi har doim tashabbuskorlikni susaytiradi degan sodda qarama-qarshilikni rad etadi. Muayyan tarixiy sharoitda ular bir-birini qo‘llab-quvvatlashi, boshqa vaziyatda esa taranglik hosil qilishi mumkin. Falsafiy vazifa ushbu taranglikning manbasini, chegarasini va qayta talqin mexanizmini aniqlashdan iborat. [8, p. 1287–1290]

Barqaror kasbiy mentalitetning muhim belgisi xatoni yashirish emas, uni tahlil qilib jarayonni tuzatishga imkon beruvchi refleksiv madaniyatdir. Aksiologik jihatdan mental strukturalar faqat meros qilib olinadigan qadriyatlar to‘plami emas; ular nimani maqbul, foydali, munosib yoki xavfli deb baholash uchun ishlatiladigan mezonlarni ham beradi. Shu bois tashabbuskorlikning mazmuni tarixiy xotira bilan cheklanmay, yangi tajriba va refleksiv tanlov ta’sirida qayta tashkil topadi. [1, p. 127–134]

Tashabbuskorlik va intizom o‘rtasidagi ziddiyat vakolat chegaralari aniq bo‘lsa yumshaydi: xodim qaysi sohada mustaqil tajriba qilishi, qaysi sohada standartga qat’iy

rioya qilishi kerakligini biladi. Kundalik amaliyotlar nazariy qarashlarning oddiy natijasi emas, balki mentalitetni qayta ishlab chiqaruvchi faol mexanizmdir. Takrorlanadigan odat, til formulasi, kasbiy norma yoki oilaviy ritual muayyan qiymatni "tabiiy" deb qabul qilishga yordam beradi. Bunday tabiiylashtirishni ochish mentalitetning yashirin ijtimoiy ontologiyasini ko'rsatadi. [2, p. 378–380]

Muhokama

Natijalar kasbiy mentalitetda barqarorlik, tashabbuskorlik va tavakkalchilikning dialektik nisbatini monokauzal formula bilan tushuntirish qiyinligini ko'rsatadi. Mahalliy tadqiqotlar [1; 2] kontekst va madaniy semantikani, rus tilidagi ishlar [3; 4] ijtimoiy-psixologik va institutsional mexanizmlarni, ingliz tilidagi hamda boshqa xorijiy adabiyotlar [5–8] esa qiyosiy nazariya va metodologik imkoniyatlarni ochadi. Ularning farqi qarama-qarshilik emas, mentalitetning ko'p qatlamli tabiatini ko'rsatadigan analitik resursdir.

Kasbiy barqarorlikni yagona tushuntiruvchi sababga aylantirmaslikdir. Mental strukturalar tarixiy meros, hozirgi institutsional rag'bat, guruhiy kutilma va individual tajribaning kesishgan nuqtasida shakllanadi. Shu sababli bitta qadriyatning mavjudligi uning xulqda bir xil ko'rinishini kafolatlamaydi.

Tashabbuskorlikning interpretativ xarakteridir. Ijtimoiy subyektlar normalarni shunchaki qabul qilmaydi; ular mazmunni o'z holati, avlodiy tajribasi va kelajak kutilmasi bilan bog'lab talqin qiladi. Bu jarayon mental yangilanishni tasodifiy individual chekinish emas, ijtimoiy ma'no ishlab chiqarish shakli sifatida ko'rishga imkon beradi.

Me'yorlangan tavakkalchilikning amaliy o'lchovidir. Mentalitet haqidagi nazariy xulosa kundalik tanlov, institutsional xulq va kommunikativ amaliyot bilan tekshirilmaguncha normativ stereotipga aylanib qolishi mumkin. Shu sababli falsafiy tahlil kelgusida etnografiya, so'rov, diskurs-tahlil va tajribaviy metodlar bilan bog'lanishi maqsadga muvofiq.

Amaliy-normativ implikatsiyalar

Kasbiy ta'lim talabani faqat tayyor algoritmga moslashtirmasdan, noaniqlikda dalillangan qaror chiqarish, riskni tushuntirish va oqibat uchun javob berishga tayyorlashi lozim. Institutsional tahlil formal qoida bilan real xulq o'rtasidagi masofaga e'tibor qaratadi. Agar yangi qoida mavjud me'yorlangan tavakkalchilik bilan mazmunli bog'lanmasa, u tashqi majburiyat sifatida qolishi mumkin; aksincha, norasmiy me'yorlar o'zgarishni mutlaqo rad etsa, institutsional yangilanishning ijtimoiy bazasi torayadi. [7, p. 432–455]

Optimal kasbiy mentalitet "xavfsiz barqarorlik" yoki "doimiy innovatsiya" qutblaridan birini tanlamaydi; u tayanch standartlar ichida o'rganish va yangilanish uchun nazorat qilinadigan makon yaratadi. Natijada mentalitetni barqaror "milliy xarakter" deb muzlatib qo'yish ham, uni tezkor modernizatsiya ta'sirida yo'qolib ketadigan hodisa deb tasavvur qilish ham yetarli emas. U barqarorlik va o'zgarish, meros va interpretatsiya, individual agentlik va jamoaviy kutishlar o'rtasidagi dinamik muvozanatdir. [8, p. 1287–1290]

Taklif etilgan modeldan foydalanishda uch bosqichli tahlil maqsadga muvofiq. Avvalo kasbiy barqarorlikning konkret ifodasi va tarixiy manbasi aniqlanadi. Keyin tashabbuskorlik bilan bog'liq baholash va interpretatsiya mexanizmlari tekshiriladi. Nihoyat, uchinchi komponentning institut va subyekt qarorida qanday obyektivlashayotgani ko'riladi. Shu uchlik mentalitetni abstrakt stereotip emas, tekshiriladigan ijtimoiy jarayon sifatida tahlil qilishga yordam beradi.

Maqola doirasida quyidagi amaliy yo'nalishlar tavsiya etiladi: 1) kasbiy ta'limda noaniqlik sharoitidagi qaror va riskni asoslash bo'yicha keys metodlarini kengaytirish; 2) tashkilotlarda xavfsiz pilot va xatodan o'rganish protseduralarini yaratish; 3) tashabbuskorlikni baholashda faqat yangi g'oya soni emas, riskni boshqarish va natija uchun javobgarlik mezonlarini ham qo'llash. Tavsiyalar tayyor ma'muriy reglament

emas; ular konkret soha, avlod va ijtimoiy guruhga moslashtirilishi kerak bo‘lgan falsafiy-metodologik prinsiplar sifatida berildi.

Xulosa

Tadqiqot natijalari kasbiy mentalitetda barqarorlik, tashabbuskorlik va tavakkalchilikning dialektik nisbatini alohida psixologik belgilar yig‘indisi yoki tarixdan meros bo‘lib qolgan o‘zgarmas xarakter sifatida emas, ijtimoiy munosabatlar, qadriyatli baholash va takrorlanuvchi amaliyotlar ichida mavjud bo‘ladigan dinamik tizim sifatida talqin qilish zarurligini ko‘rsatdi. Tahlil asosida “professional tayanch, tashabbus, hisoblangan risk, refleksiv o‘rganish” modeli taklif qilindi. Mazkur model kasbiy barqarorlik, tashabbuskorlik va me’yorlangan tavakkalchilik o‘rtasidagi aloqani mexanik qarama-qarshilik emas, tarixiy sharoit, institutlar va subyekt agentligi orqali doimiy qayta tuziladigan munosabat sifatida tushuntiradi. Birinchi ilmiy natija shuki, kasbiy barqarorlik statiklik emas, professional tayanchni o‘zgarish sharoitida saqlash va qayta qurish qobiliyati sifatida talqin qilindi. Ikkinchidan, tashabbuskorlik agentlik bilan, tavakkalchilik esa axborot, javobgarlik va qayta tiklanish imkoniyati bilan normativ chegaralandi. Uchinchidan, kasbiy mentalitet uchun “tayanch, tashabbus, hisoblangan risk, refleksiv o‘rganish” integrativ sikli ishlab chiqildi. Bu xulosalar mentalitetni o‘rganishda deklarativ fikrlarni qayd etishning o‘zi yetarli emasligini, qadriyatning kundalik xulq, norasmiy me’yor, til, institutsional tajriba va avlodlararo interpretatsiyada qanday namoyon bo‘lishini ham tahlil qilish lozimligini asoslaydi. Amaliy jihatdan kasbiy ta’limda noaniqlik sharoitidagi qaror va riskni asoslash bo‘yicha keys metodlarini kengaytirish, tashkilotlarda xavfsiz pilot va xatodan o‘rganish protseduralarini yaratish hamda tashabbuskorlikni baholashda faqat yangi g‘oya soni emas, riskni boshqarish va natija uchun javobgarlik mezonlarini ham qo‘llash maqsadga muvofiq. Biroq maqola nazariy-konseptual xarakterga ega bo‘lgani uchun taklif etilgan model empirik jihatdan yakuniy isbotlangan qonuniyat sifatida emas, keyingi sotsiologik, psixologik va qiyosiy tadqiqotlarda tekshirilishi lozim bo‘lgan analitik konstruksiya sifatida qaraladi. Uning

ilmiy qiymati mental barqarorlik va o‘zgarishni bir-birini inkor qiladigan qutblar sifatida emas, vorisiylik, refleksiya va amaliy qayta ishlab chiqarishning o‘zaro bog‘liq jarayonlari sifatida ko‘rsatishidadir. Shu ma’noda, mental yangilanish merosni yo‘qotish emas, balki ijtimoiy tajriba o‘zgargan sharoitda meros qilingan ma’nolarni tanqidiy qayta o‘zlashtirish, ularning inson subyektligi va zamonaviy ehtiyojlarga mos qismlarini saqlab, disfunksional shakllarini qayta ko‘rib chiqish qobiliyati bilan belgilanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Ramazonova F.X. Bo‘lajak o‘qituvchilarda kasbga e’tiqodni rivojlantirishning mavjud holati va takomillashtirish yo‘nalishlari // Ta’lim va innovatsion tadqiqotlar. 2023. No. 2. p. 127–134.
2. Odilova M. Shaxslarda tavakkalchilik bilan bog‘liq virtual o‘yinlarga moyilligining psixologik xususiyatlari // Universal xalqaro ilmiy jurnal. 2024. Vol. 1, No. 4. p. 378–380.
3. Дроздова Н.В., Кузьменкова О.В. Профессиональная ментальность как основа становления профессионализма будущего педагога // Вестник Оренбургского государственного педагогического университета. 2019. No. 3 (31). p. 302–315. DOI: 10.32516/2303-9922.2019.31.21.
4. Алиев У.С. Психологическая технология повышения стрессоустойчивости у представителей экстремальных профессий // Психология человека в образовании. 2021. Vol. 3, No. 4. p. 372–384. DOI: 10.33910/2686-9527-2021-3-4-372-384.
5. Neneh B.N. From Entrepreneurial Intentions to Behavior: The Role of Anticipated Regret and Proactive Personality // Journal of Vocational Behavior. 2019. Vol. 112. p. 311–324. DOI: 10.1016/j.jvb.2019.04.005.
6. Newman A., Obschonka M., Schwarz S., Cohen M., Nielsen I. Entrepreneurial Self-Efficacy: A Systematic Review of the Literature on its Theoretical Foundations, Measurement, Antecedents, and Outcomes, and an Agenda for Future Research //

Journal of Vocational Behavior. 2019. Vol. 110, Part B. p. 403–419. DOI: 10.1016/j.jvb.2018.05.012.

7. Tipu S.A.A. Entrepreneurial Risk Taking: Themes from the Literature and Pointers for Future Research // International Journal of Organizational Analysis. 2017. Vol. 25, No. 3. p. 432–455. DOI: 10.1108/IJOA-08-2015-0898.

8. Campos F., Frese M., Goldstein M., Iacovone L., Johnson H.C., McKenzie D., Mensmann M. Teaching Personal Initiative Beats Traditional Training in Boosting Small Business in West Africa // Science. 2017. Vol. 357, No. 6357. p. 1287–1290. DOI: 10.1126/science.aan5329.